

ЗАГИБЕЛЬ НА ДОРОГАХ УКРАЇНИ ДИКИХ ТВАРИН

В. С. Басюк, Л. М. Шевчук

Житомирський державний університет імені Івана Франка, вул. Велика Бердичівська, 40, Житомир, 10008, Україна

Загибель тварин від зіткнень з автотранспортом, звичайно, є наслідком зростаючої інтенсивності автомобільного руху, а зіткнення з автомобілем – одна із найпоширеніших причин вимушеної смерті багатьох видів диких тварин. Розбудова доріг, яка зростає у всіх країнах, зокрема і в Україні, створює вагомий ризик для виживання багатьох ссавців, птахів, рептилій і земноводних. Страждає величезна кількість диких тварин, що призводить до скорочення чисельності популяцій. Особливо це стосується видів, які повільно розмножуються або у яких низька щільність проживання, таких як рисі, борсуки, черепахи та сови [2].

Більшість водіїв (майже 80 відсотків опитаних) повідомили, що мали подібну ситуацію з твариною на дорозі [1]. Це означає, що багато хто з нас хоча б раз стикався з жахливим досвідом, розриваючись між чотирма-п'ятьма різними реакціями, маючи лише частку секунди, щоб прийняти рішення. Багато хто з людей вважають, що найбезпечнішим способом уникнути нещасного випадку є збити маленьку тварину. Це не ідеальна ситуація, адже наслідками аварії можуть бути травмування пішоходів чи інших автомобілістів, або ще гірше – людські жертви.

Убиті на дорозі їжаки є дуже знайомим видовищем по всій Україні та часто є основними ссавцями, які загинули на дорогах, зареєстровані у громадських наукових проєктах та експертних опитуваннях щодо вбивств на дорогах багатьох видів диких тварин [3]. Гарячі точки загибелі їжаків пов'язані з приміськими районами та луками, а також із сезоном розмноження наприкінці весни та на початку літа. ГО «Дунайсько-Карпатська Програма» станом на 25 червня 2020 року з'ясувала, що така висока смертність їжаків на дорогах України насамперед пов'язана з тим, що ці малі тварини, коли бачать небезпеку, скручуються в клубок. Також показано, що на другому місці після їжаків жертвами водіїв стають лисиці [3].

Амфібії та рептилії є також тваринами, схильними до загибелі на дорогах, особливо поблизу ставків і болотистих угідь. Шосе з міста Олевськ до села Покровське Коростенського району Житомирської області нараховує близько 16 кілометрів. Через невеликі проміжки шляху, з лівої чи правої сторони знаходяться водні об'єкти та незліченна кількість придорожніх рослин. За результатами власних спостережень у період червень-вересень 2022 року найбільшу кількість жертв склали саме плазуни та земноводні. Вуж звичайний (*Natrix natrix*) ставав жертвою 14 разів. Гадюку звичайну (*Vipera berus*) часто можна було побачити ще живою обабіч шосе. П'ять разів особини цього виду ставали жертвами. Ці тварини затримуються на дорозі, бо люблять грітись на

асфальті, так само шанси на їхню смерть збільшуються через їх повільний характер руху.

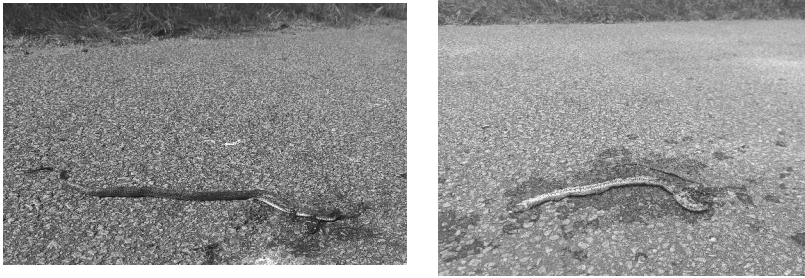


Рис. 1. Випадок загибелі вужа звичайного *Natrix natrix* на дорозі (власне фото)

Серед земноводних жертвами у цей період були: жаба озерна *Pelophylax ridibundus* – 50% від загальної кількості загиблих амфібій, ропуха звичайна *Bufo bufo* – 25% та кумка червоночерева *Bombina bombina* – 25%. На щастя, вбитих козуль, диких свиней, куниць, видр та інших потенційних видів великих тварин на дорозі не було зафіксовано. З птахів відмічено 6 випадків загибелі горобця польового *Passer montanus*, з гризунів – 4 випадки польової миші *Apodemus agrarius*. Ймовірно, що кількість вбитих видів може бути більшою, адже їхні тіла досить швидко зникають з шляху, особливо це стосується комах.

Оскільки будівництво доріг і обсяги руху продовжують зростати, пристосування до зростання людської діяльності без шкоди для життєздатності диких популяцій залишається серйозною проблемою. Поєднання огорож із дорожніми тунелями чи наддорожніми мостами, такими як шляхопроводи, широко підтримується для багатьох видів у європейських країнах. Ці методи спрямовані на зменшення впливу діяльності людини, забезпечуючи як зниження смертності на дорогах, так і збереження придорожного ландшафту.

Література

1. Aaris-Sorensen J. Road-kills of badgers (*Melesmeles*) in Denmark. *Ann. Zool. Fenn.* 1995. № 32. P. 31–36.
2. Jaren V., Andersen R., Ulleberg M., Pedersen P.-H. and Wiseth B. Moose-train collisions: the effects of vegetation removal with a costbenefit analysis. *Alces.* 1991. № 27. P. 93–99.
3. Главач В., Андель П., Матушова Ї., Достал І., Стрнад М., Башта А-Т., Проць Б., Ямелинець Т., Павелко А., Матус С., Томенчук Д., Іммерова Б., Кадлечік Я., Фінка М., Галікова К., Гузар М., Меєр Х., Мот Р. Сірані А., Томпсон Т., Вайперт А., Ган Е., Георгіадіс Л. Вплив транспортної інфраструктури на біорізноманіття: практичний посібник для країн Карпатського регіону. Дрогобич : Коло, 2019. 228 с.